

JA – TY – MY, czyli próba modelu świetlicy

Model *JA – TY – MY* zakłada zatem przedstawienie świetlicy socjoterapeutycznej jako miejsca odrębnego, mającego swoją ściśle określoną charakterystykę, świadczącego profesjonalną pomoc dla środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Jako miejsca – i doświadczenia – totalnego zarówno dla swoich wychowanków, jak i dla kadry wychowawczej placówki. Owa totalność odnosi się do mnogości obszarów, w których dzieją się zmiany. To miejsce doświadczenia, zdobywania wiedzy teoretycznej, ale także nabywania bardzo praktycznych umiejętności zadaniowych. To miejsce, w którym ludzie uczą się siebie, budują relacje z innymi, odkrywają świat. Przestrzeń formacyjna w wielu wymiarach: osobistym, grupowym, społecznym.

W prezentowanym modelu „pojęciem kluczem” dla uniwersum świetlicy socjoterapeutycznej jest: wspólnota, będąca jednocześnie mitem założycielskim modelu i realnym strategicznym celem w kontekście organizacji stosunków międzyludzkich (zarówno wewnątrz placówki, jak i z jej zewnętrznymi interesariuszami). Wspólnota rozumiana jako emocjonalnie głębsza i jakościowo intensywniejsza forma organizacji grupy niż np. różnorakie sieci kontaktów skupiające osoby wokół doraźnych i pragmatycznych celów, często o charakterze biznesowym, czy „wirtualne sieci przyjaźni” zakorzenione w portalach społecznościowych. Zatem „rozwój w kierunku wspólnoty” potraktować należy jako oś przewodnią prezentowanego modelu świetlicy.

Niezbędna dla realizacji takiej wizji świetlicy jest jej tożsamość oparta na innych – niż na co dzień doświadczane przez wychowanków – wzorcach relacji międzyludzkich. Jej filary to:

- 1) Wzajemne uczenie się zamiast nauczania.**
- 2) Partnerstwo zamiast hierarchii.**
- 3) Prawdziwość zamiast poprawności.**
- 4) Laboratorium społeczne zamiast reprodukcji społecznej.**
- 5) Piecza zamiast władzy.**
- 6) Współzależność zamiast egoizmu.**

Świetlica jako lokalne centrum wsparcia, rozwoju i edukacji

Kośćcem modelu są następujące założenia:

- a) uczenie się przez całe życie,
- b) uczenie się poprzez bezpośrednie doświadczanie,
- c) współpraca jako źródło realnej zmiany społecznej.

Rzeczywistość społeczna – zarówno w skali mikro jak i makro – zmienia się szybko, bezustannie i na wielu płaszczyznach. Zatem edukacja permanentna staje się warunkiem koniecznym w zakresie rozwoju osobistego, zawodowego, jak i w holistycznym procesie rozumienia świata. Z doświadczenia autora Modelu i z przeprowadzonych przez niego badań wynika, że najbardziej efektywny sposób uczenia się to nie transfer wiedzy ex- cathedra, ale nabywanie wiedzy i umiejętności w procesie bezpośredniego działania. Aby to działanie stwarzało szansę realnej zmiany społecznej konieczny jest **dialog**: stworzenie płaszczyzny do wymiany doświadczeń, ujawnienia osobistych potencjałów, pobudzenia refleksji, twórczego sporu. Konieczne jest stworzenie jakiegoś **My**. Budowanie kontaktu – relacji – więzi. **Więź**, to w niniejszym modelu kolejne słowo – klucz.

Zatem osią proponowanego modelu jest budowanie i wzmacnianie – na różnych poziomach – więzi pomiędzy osobami żyjącymi i funkcjonującymi w środowisku lokalnym, w którym usytuowana jest świetlica. Zbudowanie wokół placówki swoistej sieci społecznej, w której świetlica pełniłaby rolę środowiskowego ośrodka wsparcia, rozwoju i edukacji. Aktualnie wiele świetlic nie wykorzystuje swojego naturalnego potencjału predestynującego ją do pełnienia roli lokalnego centrum świadczenia usług publicznych dla okolicznych mieszkańców. Zaobserwować można podobny sposób obecności w środowisku lokalnym, do tego reprezentowanego przez szkołę, która skoncentrowana na dydaktyce, podstawie programowej, realizacji harmonogramów – w dalece niewystarczającym stopniu interesuje się otoczeniem społecznym. Jako swoich beneficjentów postrzega wyłącznie uczniów. Rodzice to jedynie osoby monitorujące „postępy szkolne” swoich dzieci. Szkoła nie traktuje ich jako podmiotu i realnego partycypanta swoich działań. W związku z tym nie ma dla nich żadnej oferty. Wedle obserwacji autora Modelu, świetlice socjoterapeutyczne funkcjonują w tym obszarze nieco analogicznie, koncentrując się na swoich aktualnych wychowankach, nieco tracą z pola widzenia i zainteresowania inne grupy funkcjonujące w społeczności lokalnej.

Model ma formę kręgów koncentrycznych:

- 1) **Świetlica socjoterapeutyczna, będąca jądrem modelu.**
- 2) **Rodziny wychowanków** aktualnie uczęszczających do świetlicy.
- 3) **Lokalna sieć społeczna** wokół świetlicy (mieszkańcy i osoby silnie związane ze społecznością, których dzieci nie są aktualnymi beneficjentami programu świetlicowego).
- 4) **Dialog „ze światem zewnętrznym”**, nie będącym częścią najbliższego otoczenia społecznego świetlicy.

Adam Nyckowski

(Fragmenty przygotowywanej do druku książki Adama Nyckowskiego pt. *JA – TY – MY, czyli świetlica socjoterapeutyczna w środowisku wielkomiejskim*. Książka ukaże się drukiem we wrześniu 2024 roku w Wydawnictwie *Elipsa*).